

۱- زُرَّارَةُ : صَلَّى خَلْفَ فَاسِقٍ

۲۰۱۴/۰۲/۰۷ ۰۷:۱۹ ب.ظ

وسائل الشیعة، ج ۷، ص: ۳۵۱

۹۵۵-۴- «۴» مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادٍ عَنْ حَرِيْزٍ عَنْ زُرَّارَةَ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ عَ إِنَّ أَنَسًا - رَوَّاهُ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع - أَنَّهُ صَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ بَعْدَ الْجُمُعَةِ - لَمْ يَفْصِلْ بَيْنَهُنَّ بِتَسْلِيمٍ فَقَالَ يَا زُرَّارَةُ - إِنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ع صَلَّى خَلْفَ فَاسِقٍ - فَلَمَّا سَلَّمَ وَ انْصَرَفَ قَامَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع - فَصَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ لَمْ يَفْصِلْ بَيْنَهُنَّ بِتَسْلِيمٍ - فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ إِلَى جَنْبِهِ يَا أَبَا الْحَسَنِ - صَلَّيْتَ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ لَمْ تَفْصِلْ بَيْنَهُنَّ - فَقَالَ إِنَّهَا أَرْبَعُ رَكَعَاتٍ مُشَبَّهَاتٍ - فَسَكَتَ فَوَ اللَّهُ مَا عَقَلَ مَا قَالَ لَهُ.

اقول: دلالت روایت بر این نماز خلف فاسق اعاده اش واجب است تام نیست زیرا ممکن است

امام استحبابا این کار را کرده باشد و رکعات مشبهات هم یعنی دارای شبهه یعنی مشتبه که نمی

دانی که واجب است یا مستحب

«4» - 2- 10750 وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَلَانَ كَلِمَتِي ثِقَةً - عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَهْزِيَّارٍ عَنْ أَبِي عَلِيِّ بْنِ رَاشِدٍ أَمَامِي ثِقَةً جَلِيلًا قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ عَ إِنَّ مَوَالِيكَ قَدْ اِخْتَلَفُوا - فَأَصَلَّى خَلْفَهُمْ جَمِيعًا فَقَالَ - لَا تُصَلِّ إِلَّا خَلْفَ مَنْ تَثِقُ بِدِينِهِ.

مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ مِثْلَهُ إِلَّا أَنَّهُ زَادَ - وَ أَمَانَتِهِ «۵»

اقول: دلالتش بر این که وثوق به تدین مراد است واضح نیست بخصوص با قرینه ان موالیك قد اختلفوا که ظاهر این است که اختلاف اعتقادی دارند و برخی بر باطل اند و این اختلافات هم در آن دوره زیاد بوده است و روایت تهذیب هم که آنه سئل عن القراءة خلف الإمام فقال إذا كنت خلف إمام تتولاه و تثق به فإنه يجزيك قراءته که در آن تولى امام در کنار وثوق آمده تایید می کند که مقصود وثوق به ایمان و تولى است. مرحوم خوئی هم بر این نظر تاکید دارد.

120- 32- رَوَى أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ سَعِيدٍ ابْنُ عُقْدَةَ قَالَ حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ يَحْيَى الْحَازِمِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحُسَيْنِ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ الْمُرَافِقِيُّ وَ أَبُو أَحْمَدَ عَمْرُو بْنُ الرَّبِيعِ النَّصْرِيُّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ع أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ الْقِرَاءَةِ خَلْفَ الْإِمَامِ فَقَالَ إِذَا كُنْتَ خَلْفَ إِمَامٍ تَتَوَلَّاهُ وَتَثِقُ بِهِ فَإِنَّهُ يُجْزِيكَ قِرَاءَتَهُ وَ إِنْ أَحْبَبْتَ أَنْ تَقْرَأَ فَاقْرَأْ فِيمَا يُخَافُ فِيهِ فَإِذَا جَهَرَ فَأَنْصِتْ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى -وَأَنْصِتُوا الْعَلَّكُمْ تُرْجَمُونَ قَالَ فَقِيلَ لَهُ فَإِنْ لَمْ أَكُنْ أَثِقُ بِهِ أ فَأَصْلِي خَلْفَهُ وَ أَقْرَأُ قَالَ لَا صَلِّ قَبْلَهُ أَوْ بَعْدَهُ فَقِيلَ لَهُ أ فَأَصْلِي خَلْفَهُ وَ أَجْعَلُهَا تَطَوُّعًا قَالَ فَقَالَ لَوْ قُبِلَ التَّطَوُّعُ لَقُبِلَتِ الْفَرِيضَةُ وَ لَكِنْ أَجْعَلُهَا سُبْحَةً.

۱۰۷۵۴- ۶- «۶» وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَيْسَى
عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ يَقُطِينٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ خَلْفِ بْنِ حَمَّادٍ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي
عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَا تُصَلِّ خَلْفَ الْغَالِي وَ إِنْ كَانَ يَقُولُ بِقَوْلِكَ وَ الْمَجْهُولِ وَ الْمَجَاهِرِ بِالْفِسْقِ وَ
إِنْ كَانَ مُقْتَصِدًا.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا «۱» وَ رَوَاهُ فِي الْخِصَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَيْسَى مِثْلَهُ
«۲» إِلَّا أَنَّهُ قَالَ عَنْ خَلِيفَتِهِ «۳» بِنِ حَمَّادٍ. وسائل الشيعة، ج ۸، ص: ۳۱۱

۱۰۷۶۷- ۴- «۷» قَالَ وَ قَالَ الصَّادِقُ ع ثَلَاثَةٌ لَا يُصَلِّي خَلْفَهُمُ الْمَجْهُولُ- وَ الْغَالِي وَ إِنْ كَانَ
يَقُولُ بِقَوْلِكَ- وَ الْمَجَاهِرُ بِالْفِسْقِ وَ إِنْ كَانَ مُقْتَصِدًا.

وسائل الشيعة، ج ۸، ص: ۳۱۵

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ كَمَا سَبَقَ «۱».

اقول: این دو روایت بر شرطیت عدم تجاهر به فسق دلالت دارد نه بر عدم

فسق و این دلالت تام است و قید مجاهر روشن می کند که فسق فی نفسه

مشکلی ندارد

ولی مشکل در سند روایت است.

۱۰۷۶۴-۱- «۸» مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عُمَرَ بْنِ يَزِيدَ أَنَّهُ سَأَلَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ عَنْ إِمَامٍ لَا بَأْسَ بِهِ - فِي جَمِيعِ أُمُورِهِ «۹» عَارِفٍ -
وسائل الشيعة، ج ۸، ص: ۳۱۴

غَيْرَ أَنَّهُ يُسْمَعُ أَبُوهُ الْكَلَامَ الْغَلِيظَ - الَّذِي يَغِيظُهُمَا أَقْرَأَ خَلْفَهُ - قَالَ لَا تَقْرَأْ خَلْفَهُ مَا لَمْ يَكُنْ عَاقًا قَاطِعًا.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ «۱» بِإِسْنَادِهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ ابْنَارِي ثِقَةٍ جَلِيلٍ - عَنْ عَمْرِو «۲» بْنِ عُثْمَانَ خِزَازِ إِمَامِي ثِقَةٍ - وَ مُحَمَّدِ بْنِ يَزِيدَ جَمِيعًا عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُدَايِرٍ صِيرَفِيِّ إِمَامِي ثِقَةٍ - عَنْ عُمَرَ بْنِ يَزِيدَ سَابِرِي إِمَامِي ثِقَةٍ جَلِيلٍ - مِثْلَهُ.
سند روایت صحیح است

اقول:

۱. این روایت بر عدم اشتراط اجتناب از همه گناهان دلالت دارد زیرا به خشم در آوردن والدین و اذیت آنان از محرمات است
۲. این روایت عقوق را مانع دانسته است و اشاره ای به سایر گناهان نکرده است و از آنجا که مطابق روایات عقوق یکی از کبایر سبعة است ممکن است از این گناه به سار کبایر تعدی کنیم و بگوئیم هر گناه کبیره ای مانع است. ولی چنین تعدی نوعی قیاس است و مشکل
۳. این روایت تایید می کند روایت ابن ابی یعفور را که اجتناب از کبایر را فقط اماره عدالت ذکر کرده بود و جمله اولش هم به کف برخی از جوارح را مطرح کرده بود نه جارحه سمع و بصر را مثلاً
۴. اگر عدم ارتکاب کبیره را قدر متیقن و شرط جواز اقتدا بدانیم این روایت تایید می کند این نظر ما را که اصرار بر گناه صغیره خود از کبایر نیست زیرا یسمع ابویه الکلام بر استمرار این عمل و اصرار بر آن دلالت دارد. مگر این که اصرار را صرف تکرار ندانیم بلکه تکرار با عدم توبه بدانیم و این روایت را بر صورتی که توبه می کرده حمل کنیم که ترک استفصال امام ع آن را رد می کند.

«3» - 2- 10765 وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: إِنَّ إِمَامَكَ شَفِيعَكَ إِلَى اللَّهِ - فَلَا تَجْعَلُ شَفِيعَكَ سَفِيهَاً وَلَا فَاسِقاً.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ مَعْرُوفٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانَ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ زَيْدٍ شَامِي عَامِي بَتْرَى ثَقَه - عَنْ ثَوْرِ بْنِ غَيْلَانَ مَجْهُول - عَنْ أَبِي ذَرٍّ «4» وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي الْعِلَلِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ مَعْرُوفٍ مِثْلَهُ «5».

سند روایت ضعیف است

اقول: علاوه بر مشکل در سند، دلالت روایت هم بر اشتراط عدم فسق قابل خدشه است زیرا تعلیل به این که امام تو شفیع توست و این که شفیع نباید سفیه و فاسق باشد در آن اشعاری به ارشاد است که باید واسطه معنوی فرد با کمالی باشد. علاوه بر این سفیه نبودن در هیچ روایتی شرط دانسته نشده است و وحدت سیاق هم موید خواهد بود

۱۰۷۷۰ - ۷ - «۶» وَ فِي الْمُقْنِعِ قَالَ وَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِنَّ سَرَّكُمْ أَنْ تَزُكُّوْا صَلَاتُكُمْ فَقَدِّمُوا خِيَارَكُمْ.

اقول: وزان این روایت هم وزان روایت بالاست زیرا علاوه بر نداشتن سند دلالتی هم بر اشتراط ندارد زیرا ارشاد به تزکیه و بالا بردن مراتب عمل است و مسلم در امام خیر بودن نسبت به دیگران شرط نیست

۱۰۷۶۸-۵- «۲» وَ فِي عِيُونِ الْأَخْبَارِ بِإِسْنَادٍ يَأْتِي «۳» عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ عَنِ الرِّضَاعِ فِي كِتَابِهِ إِلَى الْمَأْمُونِ قَالَ: لَا صَلَاةَ خَلْفَ الْفَاجِرِ.

[10768/11/1][تحويل] محمد بن علی بن الحسین فی عیون الأخبار عن عبد الواحد بن

محمد بن عبدوس النیسابوری ثقه جلیل علی التحقیق- عن علی بن محمد بن قتیبه
النیسابوری ثقه علی التحقیق- عن الفضل بن شاذان قال سأل المأمون الرضا ع عن محض
الإسلام فكتب إليه ..

۱۰۷۶۹-۶- «۴» وَ فِي الْخِصَالِ بِإِسْنَادٍ آتَى «۵» عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ع فِي حَدِيثِ شَرَائِعِ الدِّينِ قَالَ: وَ الصَّلَاةُ تُسْتَحَبُّ فِي أَوَّلِ الْأَوْقَاتِ - وَ فَضْلُ الْجَمَاعَةِ عَلَى الْفَرْدِ بِأَرْبَعٍ وَ عَشْرِينَ - وَ لَا صَلَاةَ خَلْفَ الْفَاجِرِ - وَ لَا يُقْتَدَى إِلَّا بِأَهْلِ الْوَلَايَةِ.

[10769/11/1] محمد بن علی بن الحسین فی الخصال عن أحمد بن محمد بن الهيثم

العجلی عن أحمد بن يحيى بن زكريا القطان مجهول- عن بكر بن عبد الله بن حبيب عن
تميم بن بهلول مجهول- عن الأعمش عن جعفر بن محمد ع فی حدیث شرائع الدین قال ..
سند روایت دوم ضعیف است اما سند روایت اول قابل قبول است بر برخی مبانی؛

دلالت: فاجر که در کلمات و روایات مقابل بر قرار دارد در لغت معادل فاسق شمرده

شده است و فسق هم در کنار فجور ذکر شده است. اما بعید نیست که به هر گناه

کوچکی فجور گفته نشود و بیشتر بر گناهانی که در آن حریم شکنی وجود دارد اطلاق

شود و این که بر زنا هم فاجره اطلاق می شود همین را تأیید می کند.

اگر روایات دیگر فقط گناهان کبیره را مطرح کرده باشد قرینه می شود که در این

روایت هم این دسته گناهان مقصود باشد.

«1» - 10- 10773 مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ سَعْدِ «۲» بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ أَبِيهِ بِدُونِ تَوْثِيقٍ - قَالَ: قُلْتُ لِلرُّضَاعِ رَجُلٌ يُقَارِفُ الذُّنُوبَ - وَهُوَ عَارِفٌ بِهَذَا الْأَمْرِ أُصَلِّيَ خَلْفَهُ قَالَ لَا. وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ مِثْلَهُ «۳» وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدٍ (عَنْ سَعِيدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ) «۴» مِثْلَهُ «۵» إِلَّا أَنَّهُ تَرَكَ قَوْلَهُ وَهُوَ عَارِفٌ بِهَذَا الْأَمْرِ وَ قَالَ فِي آخِرِهِ - نُصَلِّيَ خَلْفَهُ أَمْ لَا قَالَ لَا تُصَلِّ

سند روایت بخاطر اسماعیل که توثیقی ندارد معتبر نیست

اما دلالت روایت بر اشتراط عدم تقارف ذنب تام است اقتراف معنایی بیش از فعل و کسب ندارد. اما يقارف بر استمرار دلالت دارد. در صورتی که روایات دال بر اجتناب از کبیره تام باشد این روایت را باید به فعل ذنوب کبیره تقييد کرد. و بعيد نیست که میان يقارف الذنب و يقارف الذنوب هم تفاوت باشد و دومی نوعی ظهور داشته باشد که گناهان مختلف مرتکب می شود و ابایی از انواع گناهان ندارد که در این صورت تقييد آن به کبایر آسان تر است زیرا در میان گناهان مختلف کبایر هم وجود دارد و کسی که يقارف الذنوب است قاعدتا کبیره هم انجام می دهد. اما استمرار کبیره از ان بدست نمی آید زیرا کسی که استمرار در ارتکاب ذنوب دارد الزاما استمرار در کبایر ندارد اگر چه ارتکاب کبیره قاعدتا دارد.

۱۰۷۷۴-۱۱- «۶» مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ فِي آخِرِ السَّرَائِرِ نَقْلًا مِنْ رِوَايَةِ أَبِي الْقَاسِمِ بْنِ قُلوَيْهِ .
عَنِ الْأَصْبَغِ قَالَ سَمِعْتُ عَلِيًّا ع يَقُولُ سِتَّةٌ لَا يُؤْمُونَ النَّاسَ مِنْهُمْ شَارِبُ (النَّبِيذِ وَ) «۷» الْخَمْرِ.

روایت مرسل است

دلالت روایت بر عدم امامت شارب الخمر بر اشتراط عدالت به معنای اجتناب از گناهان یا کبایر دلالت ندارد زیرا ممکن است مداومت شرب خمر خصوصیتی در امامت جماعت داشته باشد

۱۰- سرائر عن أبي عبد الله السَّيَّارِيِّ: لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللَّهِ طَلِبَةٌ فَلْيَفْعَلْ.

۲۰۱۴/۰۲/۰۷ ۰۷:۳۴ ب.ظ

۱۰۷۷۵ - ۱۲ - «۸» وفي متسرفات السرائر من كتاب أبي عبد الله السَّيَّارِيِّ صاحب

مُوسَى وَالرِّضَا

وسائل الشيعة، ج ۸، ص: ۳۱۷

ع قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ الثَّانِي ع قَوْمٌ مِنْ مَوَالِيكَ - يَجْتَمِعُونَ فَتَحْضُرُ الصَّلَاةَ - فَيَقْدَمُ بَعْضُهُمْ
فَيُصَلِّي بِهِمْ جَمَاعَةً - فَقَالَ إِنْ كَانَ الَّذِي يُؤْمُهُمْ - لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللَّهِ طَلِبَةٌ فَلْيَفْعَلْ.
أَقُولُ: لَعَلَّ الْمُرَادَ أَنَّهُ لَيْسَ عَلَيْهِ ذَنْبٌ لَمْ يَتُبْ مِنْهُ فَإِنَّهُ يَتَحَقَّقُ بِذَلِكَ انْتِفَاءُ الطَّلِبَةِ وَ الْفِسْقِ
عَنْهُ.

سند مرسل است

ولی دلالت مفهوم روایت بر عدم وجود گناه توبه نکرده قابل قبول است. ولی معذک این
روایت درباره تکلیف خود امام است و دلالتی بر این که تکلیف مامومین چیست ندارد.

جواهر:

و قلت له مرة أخرى: إن القوم من مواليك يجتمعون فتحضر الصلاة فيؤذن بعضهم و يتقدم
أحدهم فيصلى بهم، فقال: إن كانت قلوبهم كلها واحدة فلا بأس، قلت:
و من لهم لمعرفة ذلك؟ قال: فدعوا الإمامة لأهلها»

«5» -4- 10781 مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ
جوهری واقفی ثقه علی التحقیق عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى الْخَثْعَمِيِّ أَمَامِي ثَقَه - عَنْ عَبْدِ الرَّحِيمِ
بن عتيك القصير مجهول - قَالَ سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ ع يَقُولُ إِذَا كَانَ الرَّجُلُ لَا تَعْرِفُهُ يَوْمَ
النَّاسِ - فَيَقْرَأَ الْقُرْآنَ فَلَا تَقْرَأَ وَاعْتَدَّ بِقِرَاءَتِهِ «۶».

أَقُولُ: لَعَلَّ الْمُرَادَ أَنَّهُ رَأَاهُ يَوْمَ الْمُؤْمِنِينَ الْعُدُولَ مَعَ انْتِفَاءِ احْتِمَالِ التَّقِيَّةِ
وسائل الشيعة، ج ۸، ص: ۳۲۰

مَعَ أَنَّهُ يَحْتَمِلُ الْحَمْلَ عَلَى التَّقِيَّةِ بِقَرِينَةِ لَفْظِ النَّاسِ وَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ نَظَائِرِهِ «۱» وَ يَأْتِي مِثْلُ
ذَلِكَ «۲».

سند روایت ضعیف است. عبدالرحیم بن عتیک توثیقی ندارد.

اقول: دلالت روایت بر عدم اشتراط احراز عدم ارتکاب گناه تام است

۶۳۷۷- ۱ دَعَائِمُ الْإِسْلَامِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ ع: أَنَّهُ كَانَ يَشْهَدُ الْجُمُعَةَ مَعَ أَيْمَّةِ الْجَوْرِ تَقِيَّةً
وَلَا يَعْتَدُّ بِهَا وَ يُصَلِّي الظُّهْرَ لِنَفْسِهِ

اقول: این روایت درباره ائمه جور است و اشتراط عدالت به معنای جایز نبودن ربطی به عدالت در مقابل فسق ندارد و اشتراط عدم فسق را ثابت نمی کند

دعائم - وَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ع أَنَّهُ قَالَ: لَا جُمُعَةَ إِلَّا مَعَ إِمَامٍ عَدْلٍ تَقِيٍّ

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۶، ص: ۴۱

اقول: عدل در این روایت هم در مقابل جور است نه در مقابل فسق به قرینه امام و مقصود از امام هم امام جماعت نیست به قرینه جمعه زیرا امامت جمعه با ولات بوده است و مقصود امام المسلمین است.

اما لفظ تقی می تواند بر عدالت دلالت داشته باشد و لزوم تقوا و دوری از گناه را اثبات کند الا ان يقال که چون درباره امام بکار رفته تقی انصراف دارد که تقوای خاص ولات که دوری از ظلم و جور است و خلاصه روایت در مورد شرط والی است که امامت جمعه می کند نه هر امام جماعتی.

سند این روایت و روایت قبل معتبر نیست زیرا روایات دعائم فاقد سند است

الحاشية على مدارك الأحكام، ج 3، ص: 227

1. 108-20- مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلْوَانَ عَنْ عَمْرِو بْنِ

خَالِدٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ آبَائِهِ عَنْ عَلِيِّ تَهْذِيبِ الْأَحْكَامِ، ج 3، ص: 31

ع قَالَ: **الْأَعْلَفُ لَا يَوْمُ الْقَوْمِ** وَإِنْ كَانَ أَقْرَاهُمْ لِأَنَّهُ ضَعِيفٌ مِنَ السَّنَةِ أَعْظَمَهَا وَلَا تُقْبَلُ لَهُ شَهَادَةٌ وَلَا يُصَلِّي عَلَيْهِ إِلَّا أَنْ يَكُونَ تَرَكَ ذَلِكَ خَوْفًا عَلَى نَفْسِهِ.

اقول: سند روایت تام نیست ولی دلالتش بر این که تضعیف سنت بزرگ مانع اقتداست تمام است اما بر لزوم اجتناب از همه گناهان دلالت ندارد. **ان قلت:** بر لزوم اجتناب از کبایر دلالت دارد **نقول:** این هم ثابت نیست چون اولاً تضعیف اعظم سنت مساوی با سایر کبایر نیست و ممکن است در این امر خصوصیتی باشد در امامت. پس دلالت هم تمام نیست.

2. و في الفقيه 44/3 في الصحيح على الظاهر، **رَوَى مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ لَا**

تُصَلِّي خَلْفَ مَنْ يَبْغِي عَلَى الْأَذَانِ وَالصَّلَاةِ بِالنَّاسِ أُجْرًا وَلَا تُقْبَلُ شَهَادَتُهُ

اقول: اگر روایت را بر الزام حمل کنیم و لا تصل را تحریم و یا ارشاد به بطلان بگیریم دلالت روایت بر این که ارتکاب گناه مانع امامت است تمام است زیرا نمی شود میان این گناه و سایر گناهان فرقی گذاشت و برای آن خصوصیتی قایل شد. حمل بر تنزیه هم با لا تقبل شهادته که صریح در عدم تاثیر است بجهت وحدت سیاق موجه نیست

فی الکافی: رواه عن محمد بن يحيى عن محمد بن موسى عن أحمد بن الحسن بن علي عن أبيه عن علي بن عقبه عن موسى بن أكيل النميري عن العلاء بن سبابه قال سمعت أبا عبد الله ع يقول سند روایت از طریق کافی بخاطر محمد بن موسى و سند صدوق بخاطر پدر و جد برقی معتبر نیست.

3. و في التهذيب في باب أحكام الجماعة، في الموثق كالصحيح: **الْحُسَيْنُ بْنُ سَعِيدٍ**

عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ أُذَيْنَةَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ سَعِيدِ الْبَصْرِيِّ... 96-8- وَ عَنْهُ عَنْ صَفْوَانَ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ عَنْ زُرَّارَةَ عَنْ حُمْرَانَ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع إِنَّ فِي كِتَابِ عَلِيٍّ ع إِذَا صَلَّوْا الْجُمُعَةَ

فِي وَقْتِ فَصَلُّوا مَعَهُمْ قَالَ زُرَّارَةُ قُلْتُ لَهُ هَذَا مَا لَآ يَكُونُ اتَّقَاكَ؛ عَدُوُّ اللَّهِ أَقْتَدِي بِهِ؟! قَالَ حُمْرَانَ كَيْفَ اتَّقَانِي وَ أَنَا لَمْ أَسْأَلْهُ هُوَ الَّذِي ابْتَدَأَنِي وَقَالَ فِي كِتَابِ عَلِيٍّ ع إِذَا صَلَّوْا الْجُمُعَةَ فِي وَقْتِ فَصَلُّوا مَعَهُمْ كَيْفَ يَكُونُ فِي هَذَا مِنْهُ تَقِيَّةٌ؟ قَالَ قُلْتُ قَدْ اتَّقَاكَ وَ هَذَا مَا لَآ يَجُوزُ؛ حَتَّى قُضِيَ أَنَا اجْتَمَعْنَا عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فَقَالَ لَهُ حُمْرَانُ أَصْلَحَكَ اللَّهُ حَدَّثْتُ هَذَا الْحَدِيثَ الَّذِي حَدَّثْتَنِي بِهِ أَنْ فِي كِتَابِ عَلِيٍّ ع إِذَا صَلَّوْا الْجُمُعَةَ فِي وَقْتِ فَصَلُّوا مَعَهُمْ فَقَالَ هَذَا لَآ يَكُونُ؛ **عَدُوُّ اللَّهِ فَاسِقٌ لَآ يَنْبَغِي لَنَا أَنْ نَقْتَدِي بِهِ وَ لَآ نُصَلِّيَ مَعَهُ** (الظاهر انه من قوله فقال له حمران الى ههنا و ان قوله فقال هذا لا يكون نقل لكلام زراره لا انه من كلام الامام ع-ص)

فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع فِي كِتَابِ عَلِيٍّ ع إِذَا صَلَّوْا الْجُمُعَةَ فِي وَقْتِ فَصَلُّوا مَعَهُمْ وَ لَآ تَقُومَنَّ مِنْ مَقْعَدِكَ حَتَّى تُصَلِّيَ رَكَعَتَيْنِ أُخْرَيْنِ قُلْتُ فَأَكُونُ قَدْ صَلَّيْتُ أَرْبَعًا لِنَفْسِي لَمْ أَقْتَدِ بِهِ فَقَالَ نَعَمْ قَالَ فَسَكَتَ وَ سَكَتَ صَاحِبِي وَ رَضِينَا.

اقول: اين روايت هر چند در مورد نماز جمعه است ولي ذيل آن كه لا ينبغي لنا

ان نقتدى به مطلق است و شامل هر نمازی می شود و بر عدم جواز اقتدا به

فاسق دلالت دارد. ولي با استظهاری كه شد اين جمله از زراره است نه از امام

ع هر چند با تقرير امام ع می توان آن را به عنوان حكم شرعی پذيرفت كه

اقتدای به فاسق صحيح نيست.

ولي اگر فاسق نسبت به مرتكب صغيره هم اطلاق داشته باشد با روايت عمر بن

يزيد اين اطلاق تقيد می شود بلکه با توجه به اين كه امام جمعه ها ولات جور

بوده اند و مرتكبان كبيره در عقیده و عمل كلمه فاسق در اين عبارت هم اشاره

به همان فسق كبيره آنهاست و شمولی نسبت به همه گناهان ندارد.

4. و في باب الأذان عن يونس الشيباني عن الصادق عليه السلام: «إذا دخلت

المسجد فكبرت و أنت مع إمام عادل ثم مشيت إلى الصلاة أجزأك» (6).

198-38- سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ بَرِيْعٍ عَنِ صَالِحِ بْنِ عُقْبَةَ (ثقة على

التحقيق) عَنْ يُونُسَ الشَّيْبَانِيِّ (غير معروف) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قُلْتُ لَهُ أُوذِّنُ وَ أَنَا رَاكِبٌ

فَقَالَ نَعَمْ فَقُلْتُ فَأَقِيمُ وَ أَنَا رَاكِبٌ فَقَالَ لَآ قُلْتُ فَأَقِيمُ وَ أَنَا مَاشٍ فَقَالَ نَعَمْ مَاشٍ إِلَى

الصَّلَاةِ قَالَ ثُمَّ قَالَ لِي إِذَا أَقَمْتَ فَأَقِمْ مُتْرَسَلًا فَإِنَّكَ فِي الصَّلَاةِ فَقُلْتُ لَهُ فَقَدْ سَأَلْتُكَ

أَقِيمُ وَ أَنَا مَاشٍ فَقُلْتُ لِي نَعَمْ أَفِيَجُوزُ أَنْ أَمْشِيَ فِي الصَّلَاةِ قَالَ نَعَمْ إِذَا دَخَلْتَ مِنْ

بَابِ الْمَسْجِدِ فَكَبَّرْتَ وَ أَنْتَ مَعَ إِمَامٍ عَادِلٍ ثُمَّ مَشَيْتَ إِلَى الصَّلَاةِ أَجْزَأُكَ ذَلِكَ.

5. و في العيون و غيره عن علل الفضل بن شاذان عن الرضا عليه السلام - في
علة قصر الجمعة: «و منها أن الصلاة مع الإمام أتمّ و أكمل، لعلمه و فقهه و
عدله» الحديث «1».

اقول: ای امام الجمعة و چون امام جمعه والی بوده است به احتمال قوی عدل به

معنای عدالت در مقابل فسق نیست بلکه در مقابل جور است

6. و في التهذيب في الموثق عن سماعة،

الكافي (ط - دار الحديث)، ج 6، ص: 341

5281 / 7. مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَثْمَانَ بْنِ عِيسَى، عَنْ سَمَاعَةَ، قَالَ:

سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ كَانَ يُصَلِّي، فَخَرَجَ الْإِمَامُ وَقَدْ صَلَّى الرَّجُلُ رَكْعَةً مِنْ صَلَاةِ فَرِيضَةٍ «1»؟

فَقَالَ: «إِنْ كَانَ إِمَامًا عَدْلًا، فَلْيُصَلِّ أُخْرَى وَ يَنْصَرِفْ، وَ يَجْعَلُهُمَا «2» تَطَوُّعًا، وَ لِيَدْخُلَ مَعَ

الْإِمَامِ فِي صَلَاتِهِ كَمَا هُوَ؛ وَ إِنْ «3» لَمْ يَكُنْ إِمَامًا عَدْلًا «4»، فَلْيَبْنِ عَلَى صَلَاتِهِ كَمَا هُوَ، وَ

«5» يُصَلِّي «6» رَكْعَةً أُخْرَى مَعَهُ «7» يَجْلِسُ «8» قَدْرَ مَا يَقُولُ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

وَ حْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ، ثُمَّ لِيَتِمَّ

«9» صَلَاتِهِ مَعَهُ عَلَى مَا اسْتَطَاعَ؛ فَإِنَّ التَّقِيَّةَ وَاسِعَةٌ، وَ لَيْسَ شَيْءٌ مِنَ التَّقِيَّةِ إِلَّا وَ صَاحِبِهَا

مَأْجُورٌ عَلَيْهَا «10» إِنْ شَاءَ اللَّهُ». «11»

(1). في الوافي: «الفريضة». و في التهذيب: «عن الفريضة».

(2). في «بس» و التهذيب: «و يجعلها».

(3). في التهذيب: «فإن» بدل «كما هو و إن».

(4). في «بح»: «عادل».

(5). في «ظ»: «/ -/ كما هو و». و في «ي»: «/ -/ إن لم يكن - إلى - كما هو و».

(6). في «بث»: «و يصل».

(7). في الوسائل: «معه».

(8). في الوسائل و التهذيب: «و يجلس».

(9). في مرآة العقول: «ثم يتم».

(10). في «بح»: «عليه».

(11). التهذيب، ج 3، ص 51، ح 177، معلقاً عن الكليني الوافي، ج 8، ص 1249، ح 8173؛ الوسائل، ج 8، ص 405، ح 11027.

اقول: با توجه به این که فرمایش امام ناظر به زمان خود بوده که مساجد و

امامان از اهل سنت بوده اند مقصود از امام عدل در مقابل جور یعنی امام

صحیح المذهب و غیر منحرف. و دلیل این امر هم فان التقیه واسعیه است که

صراحت در این مطلب دارد. این روایت قرینه خوبی است که در سایر موارد هم مراد از امام عدل را روشن می کند. سند هم معتبر است.

7. و في الكافي في باب ما يردّ منه الشهود عن الباقر عليه السلام: « مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنِ ابْنِ فَضَالٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ عُبَيْدِ بْنِ زُرَّارَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَمِعْتُ
أَبَا جَعْفَرٍ ع يَقُولُ لَوْ أَنَّ أَرْبَعَةَ شَهِدُوا عِنْدِي عَلَى رَجُلٍ بِالزَّيْنِيِّ وَفِيهِمْ وَكَدُّ الزَّيْنِيِّ لَحَدَدْتُهُمْ
جَمِيعاً لَأَنَّهُ لَا تَجُوزُ شَهَادَتُهُ وَ لَا يَوْمُ النَّاسِ. » (5)

و فيها كبعض الأخبار السابقة شهادة على اتحاد حال الشهادة و إمامة الناس
في الصلاة في اعتبار العدالة، كما هو عند الفقهاء، فمقتضى ذلك اعتبار
العدالة.

اقول: چگونه وحدت حکم در این مورد بر وحدت ملاک در همه موارد دخالت
دارد با این که در هیچ خبری از اخبار شهادت که سخن از عدالت گفته شده
هیچ اشاره ای به اعتبار عدالت در امام نشده است

۱. در روایات متعدد باب هیچ سخنی از اشتراط عدالت امام جماعت نشده است مگر چند روایتی که وحید ره در حاشیه مدارک ذکر کرده است که گفتیم عدل آنجا با قرآینی اشاره به درستی عقیده و امامی بودن است زیرا عدل یعنی مستقیم و مستوی.
۲. روایات وارد درباره اشتراط دوری از گناه غالباً ضعیف است و روایت صحیح این باب روایت عمر بن یزید است که فقط بر اشتراط دوری از عقوق دلالت دارد که حداکثر از آن بتوانیم به دوری از همه کبایر تعدی کنیم زیرا در روایات فراوان عقوق جزو هفت کبیره ذکر شده است. این تعدی قابل قبول است.
۳. ممکن است گفته شود که روایت اسماعیل که مقارف ذنوب را نفی کرده است به دلیل عمل فقها و شهرت عملی ضعفش جبران می شود. ولی چون معلوم نیست که عمل اصحاب به این روایت بوده این جبران صورت نمی گیرد.
۴. روایت معتبر صل خلف من تثق بدینه چون ذو وجهین است قابل استدلال نیست مگر این که معنای جامعی را مفاد ظاهر روایت بدانیم که شامل وثوق به اعتقاد دینی صحیح و رفتار دینی صحیح بشود هر چند سوال هم از اعتقاد صحیح باشد جواب می تواند عام باشد و نقل تهذیب که امانت هم دارد موید این وجه است. الا این یقال که امانت هم در روایت مقصود امانت در اصل دین است یعنی کسانی که رعایت امانت در اعتقاد و ولایت و پیروی از ائمه را دارند و از گروه های انحرافی نیستند. در هر صورت با توجه به این که کافی اضبط است و قرآینی داخلی هم با نقل کافی همراه است همان طور که آیت الله خوئی ره گفته است نمی توان به روایت بر عدالت اصطلاحی استدلال کرد. بخصوص با توجه به روایت شیخ ره که تثق به را به دنبال

تتوله آورده است که اشاره به ولایت اعتقادی است

۵. روایت زراره که صلی خلف فاسق هم بر لزوم اعاده دلالت ندارد زیرا تنها نقل عمل امام ع شده است که می تواند استحبایی باشد.

۶. یک روایت قابل توجه روایت فضل بن شاذان است که فرمود لاصلاہ خلف الفاجر که سندی قابل اعتبار دارد. دلالت خبر هم بر اشتراط عدالت قابل قبول است. طبق این روایت اگر احراز شد که کسی فاجر است نباید به او اقتدا کرد ولی بدون احراز ایا اصل عدم فسق جاری است؟ اگر عدالت مصطلح شرط باشد بدون احرازش مشروط محقق نمی شود ولی چون چنین عنوانی در نماز جماعت نداریم برای نفی فاجر بودن میتوان اصل موضوعی عدم ارتکاب را در اولین ازمنه بلوغ داریم همان را استصحاب می کنیم.

۱. حکم وضعی برای مامومی که می داند امام عادل نیست بطلان جماعت است بخاطر فقدان شرط جماعت.
۲. حکم وضعی برای ماموم در صورت علم وی بطلان نماز است اگر اختلالی ایجاد می شود
۳. در صورت عدم اختلال آیا چون جماعتش تشریح محرم و مبغوض و منهی است نمازش هم باطل است؟ ج: جماعت وصف مفارق ملازم با نماز است و از این جهت غیر از نماز است و موضوع بحث که تعلق نهی به عبادت است منتفی می باشد. اما این نماز متعلق نهی به جهت منهی بودن جماعتش قرار گرفته و مصداق بحث اجتماع امر و نهی خواهد بود. و از این جهت هم مشکلی نیست پس نتیجه صحت نماز است.
۴. حکم وضعی برای امامی که خود را عادل نمی داند صحت است و دلیلی بر بطلان نیست مگر این که عمل او را کذب عملی و مبغوض بدانیم که همان بحث قبلی در مورد مبغوضیت وصف ملازم با عمل که جماعت بودن نماز است تکرار می شود.
۵. حکم تکلیفی برای اقتدای مامومی که می داند امام عادل نیست حرمت است چون نیت جماعت تشریح محرم است.
۶. حکم تکلیفی برای امامی که خود را عادل نمی داند حرمت است چون عملش کذب عملی و اغرای به جهل و تدلیس است، مگر این که به هر دلیل فعلش معنای عدالت را افاده نکند.
۷. حکم تکلیفی برای امامی که می گوید عادل نیستم ولی با اصرار می ایستد حرمت نیست

۱. گفتیم که از روایت عمر بن یزید استفاده می شود که امام باید اجتناب از کبایر داشته باشد و این نیاز به احراز دارد
۲. ممکن است از روایت ابی یعفر یک اصل کلی بدست بیاوریم که در احراز صلاحیت ها وضعیت ظاهر کافی است و با تنقیح مناط آن را از شهادت به سایر موارد هم تسری داد.
۳. اما در مورد نماز جماعت با توجه به حث اکید شارع احراز این که فرد در ظاهر زندگی اش اجتناب از کبایر دارد هم دشوار است.
۴. راه بهتر اجرای اصل یا استصحاب عدم ارتکاب فسق کبیره است. اجرای این اصل در مورد گناهان صغیره مشکل است ولی در مورد کبیره ممکن است. یعنی همان حالت عدم ارتکاب در لحظات اول بلوغ کافی است برای این که مصداق باشد برای غیر مرتکب کبیره. و اما این که این عمل باید از روی تقوا و خوف از خدا باشد نیازی نیست زیرا روایت بیش از اجتناب ندارد و هر اجتنابی را هر چند بخاطر آبرو شامل می شود. الا ان یقال اجتناب یقینی اول بلوغ استمرار نداشته و آن چه موضوع حکم است اجتناب مستمر است. یجاب همان اجتناب اول که استصحاب شود استمرار را نتیجه می دهد با استصحاب موضوع حکم که مرتکب کبیره نشدن است ثابت می شود. پس نیازی به روایت ابی یعفر هم نداریم
ان قلت: اگر علم به یک کبیره از شخص داشته باشیم دیگر این اصل جاری نمی شود
نقول: بلی برای این مورد باید فکر دیگری کرد

كلام في طريق الصدوق الى محمد بن مسلم

السبت، فيفرييه ١٥، ٢٠١٤ ١٠:٢٢ ق.ظ

[5] و طريق الصدوق الى محمد بن مسلم، كما في المشيخة هكذا (قال: و ما كان فيه عن محمد بن مسلم الثقفي. فقد رويته عن علي بن أحمد بن عبد الله بن أحمد بن أبي عبد الله، عن أبيه، عن جده أحمد بن أبي عبد الله البرقي، عن أبيه محمد بن خالد، عن العلاء بن رزین، عن محمد بن مسلم).

فانّ هذا الاسناد و إن كان ضعيفاً، لضعف طريق الصدوق إلى محمد بن مسلم -

خويي

نعم في طريق الصدوق إلى محمد بن مسلم الثقفي علي بن أحمد بن عبد الله البرقي و الولد و الوالد مهملان، و لكنّه لا يضر؛ لما ذكرنا في بحوثنا الرجالية من أنّ الكتب التي اعتمد عليها الصدوق في كتاب «من لا يحضره الفقيه» كانت كتباً مشهورة مسلمة الثبوت إلى مؤلفيها، و إنّما ذكر الأسانيد لأجل إخراجها عن صورة الإرسال إلى صورة الإسناد، كما صرح به في مقدّمة كتابه، فلاحظ. -

سبحاني -

و أمّا تضعيف الرواية بأنّ سند الصدوق إلى محمد بن مسلم ضعيف، فقد أجبنا عنه فيما سبق من أنّ ذكر السند في آخر الكتاب إلى أصحاب الكتب كان أمراً تبرعياً، و كان المقصود إخراج الرواية من الإرسال إلى صورة الإسناد. و الكتب التي ينقل عنها الصدوق، كانت مشهورة معروفة كما صرح بها في مقدّمة «الفقيه» فلا يضرّ ضعف السند بصحّة الحديث. سبحاني - الحج في الشريعة

و سند الصدوق إلى محمد بن مسلم غير نقي، - نظام القضاء - سبحاني!

1947- علي بن أحمد بن عبد الله:

ابن أحمد بن أبي عبد الله البرقي، في طريق الصدوق إلى محمد بن مسلم «3» تصحيح العلامة بعض رواياته منسوبا إلى الصدوق و هو فيه على وجه ظاهره أنّه من الفقيه «4»، و كثيرا ما يذكره الصدوق مترضياً «5» مترحماً «6»، و أشرنا في أبيه أنّه ابن بنت البرقي عند بعض مع تأملنا فيه «7»، و قال جدّي: الظاهر أنّه ثقة عند الصدوق لاعتماده عليه في كثير من الروايات «8»، - منتهى المقال

شبیبری: در طریق صدوق به محمد بن مسلم هم علی بن احمد بن عبد الله بن احمد بن ابی عبد الله البرقی و پدر وی قرار گرفته (مشیخه فقیه 4: 424) که در نظر این بزرگان ثقه نیستند، البته بر طبق مبنای استاد-مد ظلّه- مبنی بر وثاقت کسانی که بزرگان اکثر روایت از آنها نموده‌اند، هر سه نفر قابل توثیق می‌باشند، از سوی دیگر ظاهراً این سه، در طریق صدوق به کتب و روایات احمد بن ابی عبد الله برقی واقفند و با عنایت به مبنای رجالی بی‌نیازی از ارزیابی سندی در طریق به کتب مشهوره (یا مطلق کتب) در اعتبار طریق صدوق به فضیل و محمد بن مسلم تردیدی نیست.